

زنجبیل

استاد جوهر جبران

کال: ۱۴۰۴ ه.ش

Ketabton.com

زنجبیل

لیکوال: جوهر جبران

کال: ۱۴۰۴ھ.ش

JIBRAN

PRIVATE LIBRARY

جبران شخصی کتابتون

د کتاب پیژندنه

د کتاب نوم: زنجبیل

لیکوال: استاد جوهر جبران

خپرنډوی: جبران شخصي کتابتون

کمپوز: په خپله لیکوال

ډیزاین: انجنیر گوهر جبران

چاپ کال: ۱۴۰۳ ل

د چاپ شمېر: ۱۰

د چاپ لړ: (۰۰۳۶)

د چاپ وار: لومړی

+93 707604044: وټسټاپ اوارپیکه

د چاپ حقوق له لیکوال سره خوندي دي

ترلاسه کیدو ځای

www.Ketabton.com

لړلیک

مخ	عنوان
1.....	لومړی څپرکی
1.....	عمومي معلومات
1.....	سريزه
1.....	د څپرني ستونزه
2.....	د څپرني موخې
2.....	د څپرني پوښتنې
2.....	د څپرني اهميت او اړتيا
3.....	د څپرني تگلاره
3.....	د زنجييل تاريخي شاليد
3.....	په هند کې
3.....	په چين کې
3.....	په اسلامي طب کې
3.....	۸. د زنجييل علمي طبقه بندي
4.....	د زنجييل کيمياوي جوړښت
4.....	د زنجييل روغتيايي گټې
5.....	د لومړي څپرکي پايله
5.....	د لومړي څپرکي سپارښتنې
6.....	دوهم څپرکی
6.....	د زنجييل علمي پېژندنه
6.....	د زنجييل علمي پېژندنه
6.....	د زنجييل نباتي جوړښت

زنجبیل

- 6.....رېښه (Rhizome).....
- 6.....ډډ (Stem).....
- 6.....پاڼې (Leaves).....
- 7.....گلان (Flowers).....
- 7.....د زنجبیل طبیعي چاپیریال او کرڼه.....
- 8.....مورفولوژي (بڼه پېژندنه).....
- 9.....اصلي مرکبونه.....
- 9.....عصري کارونه.....
- 10.....د زنجبیل د کیمیاوي جوړښت پېژندنه.....
- 12.....د زنجبیل غذايي ارزښت.....
- 13.....د زنجبیل بیولوژیکي ځانګړتیاوې.....
- 14.....د زنجبیل د ساتنې او وچولو لارې.....
- 14.....د دوهم څپر کي پایله.....
- 15.....درېیم څپر کی.....
- 15.....د زنجبیل طبي او درملیز ارزښتونه.....
- 15.....سریزه.....
- 15.....د زنجبیل طبي استعمالونه.....
- 15.....1. دهاضمې د سیستم لپاره.....
- 16.....2. دزکام او تودوڅي لپاره.....
- 16.....3. دالتهاب او مفصل درد لپاره.....
- 16.....4. دزړه او دوران لپاره.....
- 16.....5. د سرطان ضد اغېزې.....
- 16.....6. د معافیت پیاوړتیا.....
- 17.....د زنجبیل د درملیزو موادو علمي اغېزې.....
- 18.....کاربردي یادونه.....

زنجبیل

د زنجبیل استعمال طریقی 19

1. چای (Ginger Tea) 19

2. پوډریا پوډری زنجبیل 19

3. زنجبیلی تیل (Essential Oil) 19

4. کپسولونه او درمل 19

د زنجبیل استعمال احتیاطي لارښوونې 19

د اسلامي طب او زنجبیل اړیکه 20

د درېیم څپر کي پایله 20

خلورم څپر کی 21

د زنجبیل اقتصادي، ټولنيز او چاپیریالي ارزښتونه 21

سریزه 21

د زنجبیل اقتصادي ارزښت 21

نړیوال بازار 21

د افغانستان اقتصادي فرصتونه 23

د زنجبیل ټولنيز ارزښت 24

د خلکو دروغتیا د پوهاوي زیاتوالی 24

د ښځو د اقتصادي ونډې زیاتوالی 24

د دودیز طب ساتنه 24

د زنجبیل چاپیریالي ارزښت 25

1. د خاورې ساتنه 25

2. د کاربن جذب 25

3. د عضوي کرنې ملاتړ 25

د زنجبیل د پروسس او صادراتو امکانات 25

د زنجبیل په اړه نړیوالې پانګونې او څېړنې 26

د خلورم څپر کي پایله 26

زنجبیل

27	پنځم څپر کی
27	پایله او سپارښتنې
27	پایله
27	د دې څپرې له پایلو څرگنده شوه.
28	سپارښتنې
30	ماخوښه

لومړی څپرکی

عمومي معلومات

سریزه

(Zingiber officinale) چې په عربي کې زنجبیل، په پښتو کې ادراک او په انګلیسي کې Ginger بلل کېږي، یو له هغو پخوانیو طبی بوټو څخه دی چې د انسان په ژوند، تغذیه، درملنه او د بدن د معافیت په پیاوړتیا کې ځانګړی مقام لري. د نبات د زنجبیل کورنۍ (Zingiberaceae) پورې اړه لري، او د هغه برخې څخه چې د درملو لپاره کارېږي، د دې ریښه یا Rhizome ده.

زنجبیل په پخوانیو تمدنونو کې د “معجزوي درمل” په نوم پېژندل کېده. د هند، چین، فارس او عربي نړۍ حکیمانو دا د ګڼو ناروغیو لپاره ګټور ګڼلی دی. په اسلامي تمدن کې هم زنجبیل ته ځانګړې پاملرنه شوې ده. الله تعالیٰ په قرآن کریم کې فرمایي:

وَيُسْقَوْنَ فِيهَا كَأْسًا كَانَتْ مِرْجَاهَا زَنْجَبِيلًا» (الإنسان: ۱۷)

«يعني د جنتي خلکو لپاره به داسې پیالې وي چې د زنجبیل له خوند سره ګډې وي. دغه آیت نه یوازې د زنجبیل روحاني ارزښت څرګندوي، بلکې د دې نبات د پاکوالي، ګټورتیا او لوړ مقام اشاره هم کوي.

د څپرني ستونزه

سره له دې چې زنجبیل د نړۍ په ډېرو برخو کې د خوړو، درملو او خوشبویۍ په برخه کې کارېږي، خو د افغانستان په علمي او طبي چاپیریال کې د دې نبات د واقعي اغېزو او علمي شواهدو په اړه څېړنې کمې دي. ډېری خلک دا د دودیزو

تجربو پر بنسټ کاروي، نه د علمي سپارښتنو له مخې. له همدې امله دا څپر نه د دې نبات د طبی، بیولوژي، او درملیزو ګټو په علمي ارزونه تمرکز کوي.

د څپر نې موخې

۱. د زنجبیل علمي پېژندنه او نباتي ځانګړتیاوې بیانول.
۲. د زنجبیل کیمیاوي جوړښت او فعاله مواد تشریح کول.
۳. د زنجبیل روغتیايي، درملیزې او تغذیوي ګټې څپرل.
۴. د زنجبیل د استعمال احتمالي زیانونه څرګندول.
۵. د معقول استعمال او احتیاطي تدابیرو سپارښتنه.

د څپر نې پوښتنې

۱. زنجبیل له کومو بیولوژیکي برخو جوړ شوی دی؟
۲. د دې نبات کوم کیمیاوي مواد د روغتیا لپاره ګټور دي؟
۳. کوم ناروغیو ته د زنجبیل استعمال ګټور دی؟
۴. د زنجبیل زیات استعمال کوم احتمالي زیانونه لري؟

د څپر نې اهمیت او اړتیا

په اوسني وخت کې د مصنوعي درملو زیات استعمال د بدن پر طبیعي دفاعي سیستم منفي اغېزې لري. له همدې امله، د طبی بوټو کارونه یو ځل بیا د علمي څپر نو محور ګرځېدلې ده. زنجبیل د هغو نباتاتو څخه دی چې د بدن معافیت لوړوي، التهابونه کموي، او د وینې جریان منظموي. دا څپر نه د خلکو د عامې روغتیا د ښه والي لپاره علمي او عملي اهمیت لري.

د خپرني تگلاره

دا خپر نه د کتابتونني يا ثانوي سرچينو پر بنسټ تر سره شوې ده. د اسلامي طب آثار، د عصري طب کتابونه، او د نړيوالو علمي مجلو خپرني د ماخذونو په توگه کارول شوي دي. د خپرني ډول تحليلي او توصيفي دي، او معلومات د کيفيتي تحليل له لارې تنظيم شوي دي.

د زنجبیل تاريخي شاليد

زنجبیل د انسان له پخوانيو تمدنونو سره تړلی دی. د هند د آیورويد طب، د چین د دوديز درمل، او د اسلامي تمدن د حکمت په اثارو کې د زنجبیل د درمليز ارزښت يادونې موندل کېږي.

په هند کې: د بنځو د دردونو، هاضمې او التهاب لپاره کارېده.

په چین کې: د بدن د تودوخې د تنظيم او د وينې د پاکوالي لپاره.

په اسلامي طب کې: د حافظې پياوړتيا، د زکام درملنه، او د جنسي ځواک زياتولو لپاره.

۸. د زنجبیل علمي طبقه بندي

Kingdom (پاچه‌هي): Plantae

Clade: Tracheophytes (لرېدار نباتات)

Clade: Angiosperms (غوټي دار نباتات)

Clade: Monocots (يوکانه‌يي نباتات)

Order: Zingiberales

Family: Zingiberaceae

Genus: Zingiber

Species: Zingiber officinale

دی Zingiber officinale نو د زنجبیل علمي نوم.

د زنجبیل کیمیاوي جوړښت

زنجبیل له ګڼو فعاله موادو جوړ شوی دی، چې تر ټولو مهم یې دا دي:

Gingerol د التهاب ضد ماده چې د مفصلونو او عضلاتو دردونه کموي.

Shogaol د زکام او ټوخي پر وړاندې فعاله ماده.

Zingerone د هاضمې سیستم ښه کوي.

Paradol د زړه د ناروغيو د مخنيوي لپاره اغېزناک.

دغه مرکبات د بدن دفاعي سیستم پیاوړی کوي او د آزادو رادیکالونو زیانونه کموي.

د زنجبیل روغتیايي ګټې

۱. د هاضمې ښه والی: زنجبیل د معدې د فعالیت لپاره طبیعي محرک دی، د استفراغ، خواګرځېدو او معدې د ګازو مخنیوی کوي.

۲. د التهاب ضد اغېز: د مفصلونو، عضلاتو او روماتیزم دردونو په کمولو کې مرسته کوي.

۳. د زړه ناروغيو مخنیوی: د وینې د غوړو او کولېسټرول اندازه راټیټوي.

۴. د زکام او ټوخي درملنه: د زنجبیل چای د سرې ناروغۍ، ټوخي او تودوخې لپاره ګټور دی.

۵. د سرطان ضد خاصیت: د gingerol مرکب د سرطان د حجرو د ودې مخه نیسي.

۶. د اعصابو پیاوړتیا: د حافظې، تمرکز او ذهني آرام لپاره ګټور دی.

۷. انټي اکسیدان خاصیت: د بدن زاړه حجرې نوي کوي او د زړه ښه مخه نیسي.

۱۱. احتمالي زیانونه

که څه هم زنجبیل طبی درمل دی، خو د زیات استعمال په صورت کې داستونزې

رامنځته کېدای شي:

د معدې سوزش او التهاب

د وینې فشار راټیټېدل

د وینې د رقیقو درملو سره تعامل

د حامله بنځو لپاره د خطر امکان

دلومړي څپرکي پایله

زنجبیل یو له هغو طبی نباتاتو څخه دی چې د انسان د روغتیا په برخه کې د ډېرو گټور لرونکی دی. د دې نبات استعمال باید د علمي سپارښتنو او طبي لارښوونو پر بنسټ وي. که په اعتدال سره وکارول شي، نو د بدن د دفاعي سیستم د پیاوړتیا، هاضمې د ښه والي، او د ناروغيو د مخنیوي لپاره اغېزناک رول لوبوي.

دلومړي څپرکي سپارښتنې

۱. خلک دې د زنجبیل استعمال د ډاکټر یا طب متخصص په مشوره وکړي.
۲. د علمي څېړنو پراختیا ته اړتیا ده ترڅو د زنجبیل د فعاله موادو دقیق اغېزونه وڅېړل شي.
۳. د افغانستان په کچه دې د طبی بوټو د کارونې قانوني چوکاټ جوړ شي.
۴. د طب محصلین دې د زنجبیل په اړه سیمه ییزې څېړنې ترسره کړي.

دوهم څپرکی

د زنجبیل علمي پېژندنه

د زنجبیل علمي پېژندنه

زنجبیل د یو څو کلن بوټي په توګه پېژندل کېږي، چې د زنجبیلې کورنۍ (Zingiberaceae) پورې اړه لري. د نبات د تودو او مرطوبو سیمو د استوایي اقلیم لپاره مناسب دی. د زنجبیل تر ټولو مهمه برخه یې ریښه (Rhizome) ده، چې د خوړو، درملو او خوشبویۍ لپاره کارېږي.

د نبات د زنجبیل له کورنۍ څخه دی، چې پکې نور مشهور نباتات لکه الیچي (Cardamom)، هلدی (Turmeric) او ګالانګل (Galangal) هم شامل دي.

د زنجبیل نباتي جوړښت

زنجبیل یو څو کلن بوټی دی چې تر یوې مترې پورې لوړوالی لري. د دې نبات د جوړښت مهمې برخې دا دي:

ریښه (Rhizome)

اصلي برخه ده چې د خاورې لاندې وده کوي، ژیر رنگه ده او ځانګړی خوشبویي لري. دا برخه د درملو او خوړو لپاره کارېږي.

2. ډډ (Stem)

نرم او شنه ډډونه لري چې له ریښې څخه راټو کېږي.

3. پانې (Leaves)

پانې اوږدې، تنکې او تېزې دي، چې تر ۱۵ سانتي مترو پورې اوږدې کېږي.

4. گلان (Flowers)

د زنجبیل گلان ژپړ رنگ لري او یو خوږ بوی لري، خو د تجارتي لحاظه ارزښت نه لري.

۱- انځور: د زنجبیل نباتي جوړښت راښيي.

د زنجبیل طبیعي چاپیریال او کرڼه

زنجبیل د تودو او مرطوبو سیمو نبات دی. دا په هغو سیمو کې ښه وده کوي چې د حرارت درجه له ۲۵ تر ۳۰ سانتي ګراد پورې وي.

- اصلي ټاټوبی: هند، چین، نپال او مالیزیا.
- خاوره: نرم، عضوي مواد لرونکې او ښه اوبه لیرونکې خاوره.
- کرڼه: د ریښو ټوټې د خاورې لاندې کېنول کېږي او د اوبو منظم سیستم ته اړتیا لري.
- حاصل: له کرلو وروسته د ۹-۸ میاشتو په موده کې حاصلات ورکوي.

- په افغانستان کې هم زنجبیل د وارداتو له لارې کارېږي، خو د کښت زمينه يې په ختيځو او جنوبي ولايتونو کې شته.

مورفولوژي (بڼه پېژندنه)

- ژوندي ډول: څو کلن، وښيز (علفي)، تودوخه ييزه بوټی
- مهمې برخې:
- ريزوم (Rhizome) يا ځمکې ښی ساقه: هغه برخه چې د طب او پخلي لپاره کارېږي؛ غټ، ډک او د ګرهيو په شکل
- هوايي ساقه: ۳۰-۱۰۰ cm لوړېږي؛ باريک، نيزه يې ډول، سبز او معطرې.
- گلونه: مخروطي سنبله، د کرم او ارغواني رنگونو سره، په مني کې څرګندېږي.
- بوی، طعم او مهمې کيمياوي ځانګړتياوې
- طعم: تند، سوزوونکی او خوږېږی.

۲- انځور: يا ځمکې ښی ساقه: هغه برخه چې د طب او پخلي لپاره کارېږي؛ غټ، ډک او د ګرهيو په شکل

• اصلي مرکبونه

زنجبیلول (Zingiberol)، جینجروول (Gingerol)، شوگاؤل (Shogaol)، زینجفین. تېلوي برخه: ۱-۳٪ فرار تېل) شامل. (zingiberene, β -bisabolene). نشایسته: ۴۰-۶۰٪؛ پروتین، رېزین او چرپي يې هم لږ لري.

اصلي ټاټوبي او کرنه

- اصلي ځای: د هند-چین استوایي سیمې.
- اوسنیو کرنیزو هېوادونو کې: هند، چین، نایجیریا، تایلند، انډونیزیا، جاپان، مکسیکو، جامایکا او شمالي افریقا.
- د کرنې مهم شرایط:

د خاورې pH ۵.۵-۶.۵ (لږ تېزابي)؛ ښه زهکنې، سرې او مرطوبه هوا.

حساسیت: د سرې هوا او وچکالی پر وړاندې کمزوری دی.

د کښت وخت: د تابستان پیل؛ د برداشت وخت: ۸-۱۰ میاشتې وروسته.

تاریخچه او کارونه

- تاریخي کارونه: تر ۴۰۰۰ زره کلونو پورې داخلي پخلي، هندي ایوروپډا او چینایي طب کې.

عصري کارونه

د هاضمې ملاتړ، د ناسا او استفراغ مخنیوی، د درد او التهاب کمولو لپاره.

د ضد اکسید او ضد میکروب توکو په توګه.

د خوړو او خوړو مصالحه؛ د چای، شراب او سوپ خوړوونکی.

پاموینکاری

- د خوړو اندازه: ۱-۳ g تازه ریزوم یا ۰.۲۵-۱ g وچ پانه ییز عصري، معمولاً خو واري په ورځ کې.
  - احتیاط: د وانبسو، زړه ناروغۍ او د وینې رقیق کوونکو درملو مصرف کوونکي باید له ډاکټر سره مشوره وکړي.
- نوپه لنډ ډول، زنجبیل یو گل دار، ریزوم لرونکی استوایي بوټی دی چې علمي نوم یې *Zingiber officinale* او د Zingiberaceae کورنۍ غړی دی؛ د طب، خواړه او اقتصاد په برخو کې یې ارزښت زرگونه کلونه پخوا څرگند شوی او نن ورځ هم نړیوال بازار ته مهمې خوړه ییزې او درملیزې وده ورکوي.

د زنجبیل د کیمیاوي جوړښت پېژندنه

زنجبیل د ډېرو طبیعي فعاله موادو له امله د علمي او درملیزو څېړنو محور ګرځېدلی دی. د دې نبات ریښه لاندې مرکبات لري:

د زنجبیل (*Zingiber officinale*) درېښې (ریزوم) مهم طبیعي فعاله مرکبات لنډ جدول:

تقریبي اندازه*	د طبي / څېړني مهمې ځانګړتیاوې	عمده بوی / طعم یا ملکیت	کیمیاوي ډول / ټولګه	مرکب (فعال ماده)
۱-۳% تازه (ریښه)	د هاضمې هڅونه، درد او التهاب ضد، اکسید	تند- سوڅوونکی	الکیل فینول، توند ماده	۶-جینجرول-6 (Gingerol)
۰.۲-۱% (چېرې شوی / خشک)	د معدې ضد التهاب، د مغز د	لا تېز، خوږېږی	جینجرول-د هایدريشن حاصل	۶-شوګاول-6 (Shogaol)

زنجبیل

			نیوروپروټیکشن ځانګړی فعالیت	
زینجیبرین (Zingiberene)	سیکوئپسترپین تپل	خوړ- معطر	د میکروب ضد، د خوړو اصلي بوی	۳۰-۴۰ % د تپلو برخه
β-بیسابولین-β (Bisabolene)	سیکوئپسترپین	خوړ- ګلابي بوی	ضد التهاب، د پوستې لپاره ارام‌بښونکی	۱۰-۱۵ % د تپلو برخه
آرابوګلاکتان (Arabinogalactan)	پولی ساکاراید	بې بوی، بې طعمه	د معافیت هڅوونکی، د پری‌بایوتیک فعالیت	۵-۸%
زینجیبرول (Zingiberol)	اکسیدینجینټرپین مونوترپین	خوړ- لیموي بوی	د ضد اکسید فعالیت، د خوړو خوړوونکی	۲-۴ % د تپلو برخه
۸-جینجرول / ۱۰- جینجرول	هومولوګونه	لکه ۶- جینجرول	د ضد سرطان څېړنیزې نښې، TRPV1 د ریسیپټور فعالول	<۰,۵%

تقریبی اندازه د وچې رینسې په ټوله خاوره کې د HPLC/GC (w/w) راپورونو له مخې ده؛ د تازه رینسې ارقام شاوخوا ۸-۱۰ چنده کم وي.

د زنجبیل غذایی ارزښت

په ۱۰۰ گرامه وچ زنجبیل کې لاندې مواد شتون لري :

د وچ زنجبیل (Zingiber officinale) د ۱۰۰ g خوراكي ارزښت - لنډ جدول (د USDA, FAO او اروپايي توکو د تحليلونو د معياري اوسط له مخې)

مقدار (په ۱۰۰ g وچ زنجبیل کې)	واحد	% د ورځني اړتيا (DV) تقريبي	ماده / ميکرومغذي
347	kcal	~۱۷%	کالوري (Energy)
71.6	g	۲۴%	کربوهایدريت (په مجموع کې)
14.1	g	۵۶%	له دې: خوړنيوې فايبر
3.2	g	-	له دې: شکر (سکروز + گلوکوز + فروکتوز)
9.1	g	۱۸%	پروټين
4.2	g	۶%	چربي (مجموعي)
2.6	g	۱۳%	له دې: ګرد هسوی چربي
0.9	g	-	مونوغيره اشباع
0.7	g	-	پولي غيره اشباع
0	mg	۰%	کليستروول
			مينرالونه
1,323	mg	۲۸%	پوتاشيم (K)
148	mg	۱۵%	فسفورس (P)
28.8	mg	۱،۲۵۰%	منگنيز (Mn)
114	mg	۱۱%	کلسيم (Ca)
214	mg	۵۴%	منگيزيم (Mg)
19.8	mg	۱۱۰%	اوسپنه (Fe)
3.6	mg	۳۳%	زنک (Zn)

زنجبیل

			ویتامینونه
0.6	mg	۴۶%	-ویتامین B6
0.7	mg	<1% د وچولو له امله ډېر لږ.	-ویتامین C اسکوربیک اسید)
13 μg	%۳		-فولپټ (B9)
9.6	mg	۲۰%	-نیا سین (B3)
0.2	mg	۱۵%	-رایوفلاوین (B2)
0.05	mg	۴%	-تیا مین (B1)
1-3	g	(د ګټورو تریپنو لپاره)	تېل (Volatile oil)
~1.5-3	g	(د ضد-التهابي فعالیت لپاره)	ګینجرو ل مشتقات
≤ 12	g	-	اوبه (moisture)

1. د فایبر او منګنیز شتون ډېر لوړ دی؛ ۱۰۰ g وچ زنجبیل د ورځني اړتیا څلور برابره منګنیز برابروي.
2. د وچولو په عمل کې د ویتامین C تقریباً ټوله اندازه له لاسه ځي؛ نو د دې لپاره تازه رینښه ګټوره ده.
3. د تېلو او فینولي مرکباتو (جینجرو ل/شو ګاول) اندازه د تولید ځای، وچولو د حرارت او ذخیره کولو له شرایطو سره توپیر لري.

د زنجبیل بیولوژیکي ځانګړتیاوې

زنجبیل یو داسې نبات دی چې د ژوندي حجراتو د فعالیتونو له مخې ځانګړی سیستم لري. د دې رینښه د غذايي موادو د زېرمه کولو او بیا د ډډ د تغذیې د

سرچینې په توګه عمل کوي. د زنجبیل حجرې د Essential Oils یا خوشبویه تېلو تولیدوي، چې د دې نبات درملیز خاصیت رامنځته کوي.

د زنجبیل د ساتنې او وچولو لارې

زنجبیل وروسته له حاصل اخیستلو د وچولو، پوډر کولو او بسته بندۍ پروسې ته اړتیا لري.

د طبی استعمال لپاره باید په سیوري کې وچ کړل شي.

د خوراكي استعمال لپاره د تودوخې په ټیټه درجه وچېږي ترڅو کیمیاوي مواد خراب نه شي.

په مناسب ډول وچ شوی زنجبیل تر دوو کلونو پورې خپل خاصیت ساتي.

د دوهم څپرکي پایله

په دې څپرکي کې څرګنده شوه چې زنجبیل یو له هغو طبی نباتاتو څخه دی چې له بیولوژیکي او کیمیاوي پلوه ډېر غني دی. د دې نبات ریښه د فعاله مرکباتو له کبله د هاضمې، زړه، التهاب او زکام لپاره طبی درمل ګڼل کېږي. د مناسب اقلیم او کرنې شرایط برابرېدو سره، افغانستان هم کولای شي د زنجبیل د کرنې لپاره ښه چاپېریال ولري.

درېم څپرکی

د زنجبیل طبي او درملیز ارزښتونه

سریزه

زنجبیل یو له هغو پخوانیو نباتاتو څخه دی چې دانسان د روغتیا لپاره د ډېر وخت راهیسې کارېږي. د چین، هند، مصر، یونان او اسلامي تمدن له پخوا راهیسې د زنجبیل د درملیزو ځانګړتیاوو یادونه شوې ده. د معاصرې طب څېړنې هم دا ثابتوي چې زنجبیل د انټي اکسیدنټ، التهاب ضد، انټي بکټریا، د زړه د ناروغیو ضد، او هاضمې پیاوړتیا ځانګړتیاوې لري.

د دې فصل موخه داده چې د زنجبیل د درملیز استعمالونه، روغتیايي ګټې، د ناروغیو پر وړاندې اغېزې او د علمي څېړنو شواهد تشریح شي.

د زنجبیل طبي استعمالونه

زنجبیل د نړۍ په ډېرو هېوادونو کې د طبابت په بېلابېلو برخو کې کارېږي. لاندې یې مهم استعمالونه دي:

1. د هاضمې د سیستم لپاره

زنجبیل د معدې د خوځښت د تنظیم، د ګاز، قبض، او خواګرځېدو په درملنه کې کارېږي.

< (Ali et al., 2018) د څېړنې له مخې، زنجبیل د معدې خالي کېدل ۲۵٪ چټکوي، او د خواګرځېدو نښې نښانې ۴۰٪ کموي).

2. د زکام او تودوخې لپاره

د زنجبیل چای د بدن تودوخه لوړوي او د سرې هوا له اغېزو ساتي. دا د زکام، ټوخې او د ستوني درد لپاره اغېزمن درمل ګڼل کېږي.

3. د التهاب او مفصل درد لپاره

فعاله مرکبونه لکه Gingerol او Shogaol د التهاب ضد ځانګړتیا لري. د (Black et al., 2020) د څېړنې له مخې، د زنجبیل استعمال د مفصل درد ۳۰٪ را کموي.

4. د زړه او دوران لپاره

زنجبیل د وینې د شحمو کچه (cholesterol) ټیټوي، د وینې جریان منظموي او د رګونو د بندېدو مخه نیسي.

5. د سرطان ضد اغېزې

د زنجبیل فعاله ماده 6-Gingerol د سرطان د حجرو د ودې مخه نیسي، په ځانګړې ډول د کولمو، سینې او تخمدان سرطانونو کې.

6. د معافیت پیاوړتیا

زنجبیل د بدن د دفاعي سیستم فعالیت لوړوي، د ویروسونو او باکتریاوو پر وړاندې مقاومت زیاتوي.

د زنجبیل د درملیزو موادو علمي اغېزې

د زنجبیل د مهم درملیزو (فعالو) موادو علمي اغېزې – جدول

مركب / ماده	مهمې درمليزې/بيولوژيكي اغېزې (د كلينيكي او لابراتواري څېړنوله مخې)	د طبي كارېدنې / كارونې ډگر
۶-جينجروول (6-Gingerol)	<ul style="list-style-type: none"> • د COX-2 او LOX مهارول – قوي ضد-التهاب • د NF-KB سگنال كمول – ضد-سرطان (كولوركتال، تولدي، سينې) • د TNF-α او IL-6 كموالی – ضد-آرتريريت • د TRPV1 فعالول – درد ضد (پوستكي او مفصلي درد) 	آرتروز، روماتويد، مياشتني درد، نوروپاتيک درد، ناوړه خوله – حالت تهوع
۶-شوگاؤل (6-Shogaol)	<ul style="list-style-type: none"> • د مايكروگليا مهار – نيوروپروټېكشن (الزایمر، پاركنسون) • د ROS كمول – ضد-اكسيد • د سرطاني حجري د آپوپتوزس هڅول – ضد-سرطان 	د حافظي خرابېدل، سكټې وروسته ذهني خستگي، د معدې التهاب
زينجيبيرين + (Zingiberene) β -بيسابولين	<ul style="list-style-type: none"> • د باكتريا فلجول – ضد-باكتريايي (S. aureus, E. coli) • د فنگس ضد فعاليت – ضد-فنگس (Candida spp.) • د برونشيل عضلاتو ارامول – د تنفسي تونل پرانيستونكي 	زكام، سينوزيت، د خوړو معطرون، د خولې بوی، د پوستكي قارچ

زنجبیل

آرابوگلاکتان (Arabinogalactan)	• د معافیتې حجرې (macrophage) هڅول - ایمونومډیولپټر • د prebiotic توگه - د صحي مایکروفلوراوډه	معافیت کمزوری، دوه بهیره ناروغی، د معدې ناسم هضم
ژینجبرول/سیترال (Zingiberol, Citral)	• د سیروتونین ریلیز مهار - ضد- استرس، ملایم آرام بښونکی • د LDL اکسید مهار - د وینې شریان ساتنه	فشار، استرس، د زړه د رگونو تنگوالی، د وینې لوړ فشار
پولی ساکاراید RGP (Rhamnogalacturonan)	• د انسولین حساسیت لوړول ضد-ډایابېټیس • د α -glucosidase مهار - د وینې د گلوکوز کچه ټیټوي	ډایابېټیس ۲، مېټابولیک سندروم
۶-پارادول (6-Paradol)	• د چاغې څرخ مهار چاغی ضد (adipogenesis) کمول • د حرارت تولید (thermogenesis) هڅول - کالوري سوز	وزن کمول، د چاغی مخنیوی
د ټپلو اکسیژن نیونکی تریپنونه (1,8-Cineole, Camphene)	• د سینوسونو - decongestant د سینې پرانیستونکی • د سعال ټیټول - ضد-سعال	سینوزیت، سعال، د سینې خوا بندېدل
فینولیک اسیدونه (Gingerolic acids)	• د پلېټلټ aggregation مهار - د وینې رقیق • د VEGF مهار - د تومور د وینې رگونه بندول	د سکتې مخنیوی، د سرطان کمې درملنه

کاربردي يادونه

- د پورته موادو اغېزې د in-vitro، حیواني او محدود انساني ټرایلونو له مخې ثبت شوي؛ خو د دوز، استعمال وخت او د فرد د وضعیت له مخې توپیر لري.

- د حاملې، د وینې رقیق کوونکو درملو او د ډېرې اندازې خوړلو پر مهال باید له طبي مشورې پرته کار وانخیستل شي.

د زنجبیل استعمال طریقي

1. چای (Ginger Tea)

د تازه زنجبیل ټوټې په ګرمو اوبو کې ایښودل کېږي او د شاتو سره څښل کېږي. دا د زکام، ستوني درد، او هاضمې لپاره اغېزمن دی.

2. پوډریا پوډري زنجبیل

د وچ زنجبیل پوډر د خوراکي توکو، شیدو، یا شاتو سره ګډېږي.

3. زنجبیلی تېل (Essential Oil)

په پوستکي درد، مفضلونو، او د بدن د تودوخې لپاره مساج کې کارېږي.

4. کپسولونه او درمل

په معاصرو درملو کې د زنجبیل استخراج د کپسولونو او شربتونو په بڼه کارېږي، چې د التهاب او خواګرځېدو لپاره تجویز کېږي.

د زنجبیل استعمال احتیاطي لارښوونې

که څه هم زنجبیل یو طبی نبات دی، خو په ډېره اندازه استعمال یې ځینې جانبي

عوارض هم لرلی شي

د زیاتې اندازې استعمال د معدې سوځېدو او تیزاب زیاتېدو سبب ګرځي. د وینې د پتلا کوونکو درملو سره یوځای استعمال یې باید ونه شي. حامله ښځې دې د ډاکټر له مشورې وروسته کاروي.

< د (WHO, 2021) راپور له مخې، د زنجبیل ورځنی خوندي استعمال باید له ۴ گرامو زیات نه وي.

د اسلامي طب او زنجبیل اړیکه

زنجبیل په اسلامي طبابت کې هم یاد شوی دی. الله تعالی په قرآن کریم کې فرمایي:

"وَيُسْقَوْنَ فِيهَا كَأْسًا كَانَتْ مِرْجَاهَا زَنْجَبِيلًا"
(الإنسان: 17)

په دې آیت کې زنجبیل د جنت د نعمتونو له منځه یاد شوی، چې د بدن لپاره یې د خوږې او ګټورې مادې صفت ورکړل شوی دی.

ابن القیم رحمه الله په خپل کتاب الطب النبوي کې لیکي:
"الزنجبیل يُنَشِّطُ الهضم، وَيُسَخِّنُ البدن، وَيُقَوِّي المعدة والقلب."
(ابن القیم، 1420هـ)

د درېیم څپر کې پایله

په دې څپر کې کې څرګنده شوه چې زنجبیل د نړۍ د طبابت له پخوانیو او معاصرو دواړو نظامونو سره ځانګړی درملیز ارزښت لري.

دغه نبات د هاضمې، زړه، مفصلونو، زکام، التهاب، او سرطان په درملنه کې مؤثر رول لري. د قرآن کریم یادونه یې هم د دې نبات لوړ معنوي او طبی ارزښت څرګندوي.

خلورم خپر کی

د زنجبیل اقتصادي، ټولنيز او چاپيريالي ارزښتونه

سريزه

زنجبیل یوازې یو درملیز نبات نه دی، بلکې د نړیوال اقتصاد یوه مهمه کرنیزه توکه ده. دا د خوړو، درملو، عطریاتو، او طبیعي مشروباتو په صنعتونو کې استعمالېږي. د نړیوال بازار ارقام ښيي چې د زنجبیل سوداګري په کال کې له ۴ میلیارده ډالرو څخه زیاته ده، او هر کال یې غوښتنه لوړېږي. په افغانستان کې که څه هم د زنجبیل طبی استعمال ډېر دی، خو لا تر اوسه د دې نبات د کرنې سوداګریز سیستم ندی رامنځته شوی. که د اقلیمي شرایطو او بازار اړتیا ته پام وشي، د نبات د هېواد د کرنیز اقتصاد لپاره یوه نوې سرچینه کېدای شي.

د زنجبیل اقتصادي ارزښت

نړیوال بازار

د (FAO, 2023) د راپور له مخې، د زنجبیل د تولید مخکښ هېوادونه دا دي:

هېواد د کلني تولید اندازه (میلیون ټنه)

هند 2.0 میلونه ټنه

نايجیریا 0.7 میلونه ټنه

چین 0.5 میلونه ټنه

نیپال 0.3 میلونه ټنه

اندونیزیا 0.2 میلونه ټنه

زنجبیل

په نړیواله کچه د زنجبیل منځنی نرخ شاوخوا ۳۰۰۰ ډالره فی ټن دی. دا د لوړ اقتصادي ارزښت ښکارندويي کوي، په ځانګړې توګه د هغو هېوادونو لپاره چې مناسب اقلیم لري.

د زنجبیل د اقتصادي ارزښت لنډ جدول (د ۲۰۲۳-۲۰۲۵ نړیوالو معلوماتو پر بنسټ)

یادونه	نړیوال اوسط / ارزښت	اقتصادي شاخص
هند (≈ 34%)، چین (≈ 21%)، نایجیریا (≈ 12%) مخکنی دي	4.1~ میلیونه ټنه	نړیوال تولید (۲۰۲۳)
ارزښت: 3.8\$ میلیارده	1.2~ میلیونه ټنه	نړیوالې صادرات (۲۰۲۳)
د کیفیت، تېلوي اندازې او د بی پري ډول له مخې توپیر لري	تازه: 1.8 2.4 < br > / kg خشک / پرورگار 9-5:	نړیوال قیمت (FOB)، (۲۰۲۵)
د هند د مصالحو په صادراتو کې ۴-م نمبر	708 میلیونه ډالر	د هند صادراتي ارزښت (۲۰۲۲-۲۳)
د GC څلورلار 30-35%	90 - 140 \$/kg	د زنجبیل د تېلو قیمت (عصري، ۲۰۲۴)
د وچ زنجبیل حاصل ≈ 2.5-3 ټنه/هکتار	15-20 ټنه/هکتار تازه محصول	د کرنیز ځمکې اړتیا
د کښت، وچولو او ساده بسته بندي تر شا	0.9 - 1.2 میلیونه روپۍ/هکتار 11-14 (≈) زره \$/هکتار	د کروندګرۍ ناخالص ګټه (هند)

زنجبیل

د ارزښت زیاتوالی (Value-add)	• تپل: $\approx 40 \times$ خام • پاؤډر کیپسول: $\approx 6-8 \times$ خام • عصري شراب/شرت: $\approx 3-5 \times$ خام	د تپلو او عصري استحصال تر ټولو لوړ ارزښت زیاتوالی بڼي
نړیوال بازار روان (رجحان) ۲۰۲۵)	د ارګانیک او “کم-بقایا (low-residue)” ډولونو تقاضا +12% کالنی وده	د EU او امریکا د وارداتو د معیارونو سختېدل

زنجبیل د ۲۰۲۵ پورې د نړۍ د ۱۰ تر ټولو ارزښتناکو مصالحو له کتار څخه دی؛ د خامو محصولاتو پر ځای د تپلو، عصرو او ارګانیک بڼو تولید د کروندګرۍ او صادراتي عواید ۳-۴ چنده کولای شي.

د افغانستان اقتصادي فرصتونه

افغانستان د اقلیم له نظره د زنجبیل د کرنې لپاره مناسب شرایط لري په ځانګړي ډول د ننگرهار، کنړ، پکتیا او خوست ولایتونه.

که د کرنې وزارت د دې نبات کرنه تشویق کړي، نو لاندې اقتصادي ګټې رامنځته کېدای شي:

1. د بزګرانو لپاره د نوې عاید سرچینه.
2. د صادراتو نوی توکی د هند، پاکستان او منځنۍ آسیا بازارونو ته.
3. د درملیزو نباتاتو د ملي صنعت وده.
4. د وارداتو کموالی او کورني تولید ته وده.

د زنجبیل ټولنیز ارزښت

د خلکو دروغتیا د پوهاوي زیاتوالی

د زنجبیل د ګټو په اړه د خلکو پوهاوی ورځ تر بلې زیاتېږي. ډېری کورنۍ دا د سړو موسمونو لپاره د “طبیعی درمل” په توګه کاروي. دا د ټولني دروغتیايي کلتور لوړولو کې مرسته کوي.

د ښځو د اقتصادي ونډې زیاتوالی.

په هغو سیمو کې چې د زنجبیل کرڼه او وچول کېږي، ښځې د پروسس او بسته بندۍ په برخه کې برخه اخلي. دا د هغوی د اقتصادي خپلواکۍ او عاید د زیاتوالي سبب ګرځي.

د دودیز طب ساتنه

زنجبیل د اسلامي او دودیز طب له مهمو عناصرو څخه دی. د دې نبات کارونه د خلکو د فرهنګي هویت یوه برخه ګرځېدلې ده، په ځانګړي ډول د کورني درملو په جوړښت کې.

د زنجبیل چاپیریالي ارزښت

1. د خاورې ساتنه

د زنجبیل ریښه د خاورې د ککړتیا او د اوبو د جریان د تخریب مخه نیسي، ځکه دا بوټی د خاورې په سطحو کې ټینګ ریښې لري.

2. د کاربن جذب

د زنجبیل بوټي د کاربن ډای اکساید جذب زیاتوي او د هوا د کیفیت د ښه کولو لپاره ګټور دي.

3. د عضوي کرنې ملاتړ

زنجبیل په طبیعي ډول د حشراتو او باکتریاوو پر وړاندې مقاومت لري، له همدې امله د کیمیاوي سرواړتیا نه لري. دا د “عضوي کرنې” لپاره یو مهم نبات دی.

د زنجبیل د پروسس او صادراتو امکانات

په افغانستان کې د درملیزو نباتاتو د پروسس صنعت لاس ته راوړل د پوره نه دی وده کړې. د زنجبیل د اقتصادي ارزښت لوړولو لپاره لاندې ګامونه اړین دي:

1. د کرنې د روزنې پروګرامونه د بزګرانو لپاره.

2. د وچولو او بسته بندۍ فابریکې جوړول.

3. د صادراتو د اسانتیاوو رامنځته کول د هوايي دهلیزونو له لارې.

4. د نړیوالو معیارونو مطابق تصدیق او کیفیت تضمین.

که دا اقدامات عملي شي، نو افغانستان کولای شي د سیمې د درملیزو نباتاتو یو مهم صادروونکی هېواد شي.

د زنجبیل په اړه نړیوالې پانګونې او څېړنې

د نړیوالو څېړنو له مخې، د زنجبیل په صنعت کې پانګونه په دريو مهمو برخو کې روانه ده:

1. د زنجبیل د درملیزو مرکباتو استخراج.
  2. د خوړو د کیفیت لوړولو لپاره د زنجبیل اضافه کول.
  3. د طبیعي انټی بیوتیک په توګه د زنجبیل استعمال.
- < (Singh et al., 2022) د څېړنې له مخې، د زنجبیل استخراج شوي مرکبات د COVID-19 د نښو په کمولو کې هم مثبت اغېز ښودلی دی.
- ۴,۷ د افغانستان لپاره وړاندیزونه

1. د زنجبیل د کرنې د روزنیزو پروګرامونو پیل.
2. د کرنیزو محصولاتو لپاره د کیفیتي تصدیق سیستم جوړول.
3. د پروسس، وچولو او بسته بندۍ فابریکې جوړول.
4. د بزګرانو لپاره مالي او تخنیکي ملاتړ.
5. د صادراتو بازارونو ته د لاسرسي پروګرامونه.

د څلورم څپر کې پایله

په دې څپر کې کې څرګنده شوه چې زنجبیل نه یوازې یو درملیز نبات دی، بلکې د اقتصاد، ټولني او چاپیریال لپاره هم ډېر اهمیت لري. افغانستان د دې بوټي د کرنې، پروسس او صادراتو لپاره ښه فرصتونه لري، خو د حکومتي ملاتړ او علمي روزنې اړتیا محسوسېږي. د دې نبات کرنه د بزګرانو عاید زیاتولی شي، د ښځو ونډه پیاوړې کولی شي، او د چاپیریال د ساتنې برخه کې مهم رول لوبولی شي.

پنځم څپرکی

پایله او سپارښتنې

پایله

زنجبیل د نړۍ له پخوانیو طبی نباتاتو څخه دی چې د روغتیا، هاضمې، زړه، مفصلونو، او معافیت د پیاوړتیا لپاره کارېږي. د دې نبات ریښه د فعاله مرکباتو لکه Zingerone، Shogaol، Gingerol، او Paradol له کبله ځانګړی درملیز ارزښت لري.

د دې څپرکي له پایلو څرګنده شوه

1. زنجبیل د معدې، ګاز، خواګر څېدو او قبض په درملنه کې اغېزناک دی.
  2. د التهاب ضد، درد کمونکی او د مفصلونو لپاره ګټور دی.
  3. د زړه د روغتیا، وینې د جریان، او شحمو د کمولو لپاره مهمه ماده ده.
  4. د سرطان ضد ځانګړتیاوې لري او د معافیت سیستم پیاوړی کوي.
  5. د اسلامي طب او قرآن کریم له نظره هم زنجبیل یو لوړ ارزښت لري.
  6. د اقتصادي، ټولنيز، او چاپېريالي اړخونو له مخې د زنجبیل کرڼه او سوداګري د افغانستان لپاره نوي فرصتونه رامنځته کوي.
- په ټوله کې، زنجبیل یو څو اړخیز نبات دی چې د روغتیا، اقتصاد، ټولني او چاپېريال په برخو کې مثبت اغېزې لري، که په سمه توګه کرل او استعمال شي.

سپارښتنې

د دې څېړنې پر اساس لاندې سپارښتنې وړاندې کېږي:

1. د علمي روزنې سپارښتنه:

د بزگرانو او د کرنې متخصصینو لپاره دې د زنجبیل د کرنې، ساتنې، او پروسس په اړه روزنیز پروګرامونه جوړ شي.

2. د احتیاطي استعمال لارښوونې:

خلک دې زنجبیل د ډاکټر یا متخصص په مشوره وکاروي، او د ورځې د خوندي اندازې څخه زیات نه استفاده کړي.

3. د کرنې پراختیا:

افغانستان کې د زنجبیل کرڼه دې د حکومت او خصوصي سکتور په مرسته وده ومومي، په ځانګړي ډول په هغو سیمو کې چې اقلیم مناسب دی (ننګرهار، کنړ، پکتیا، خوست).

4. د پروسس او بسته بندۍ فابریکې:

د زنجبیل د کیفیت او صادراتو د لوړولو لپاره دې د پروسس، وچولو او بسته بندۍ فابریکې جوړې شي.

5. د صادراتو بازار موندنه:

د نړیوالو بازارونو سره د اړیکو جوړول او د صادراتو د اسانتیاوو رامنځته کول اړین دي، ترڅو بزگران له اقتصادي ګټې برخمن شي.

6. د څېړنیزو هڅو دوام:

د زنجبیل د روغتیايي او درملیزو ځانګړتیاوو په اړه علمي څېړنې دې دوام وکړي، ترڅو نوي طبي کشفیات او پرمختللي استعمالونه رامنځته شي.

۵,۳ نهایی خبره

زنجبیل

زنجبیل یو خواړه خیز طبی نبات دی چې دروغتیا، اقتصاد او ټولنیزو چارو لپاره لوی فرصتونه لري. د دې نبات مناسب کرنه، سمه پروسس، او علمي او صحي استعمال کول د افغانستان د کرنیز اقتصاد، د خلکو دروغتیا، او د چاپیریال د ساتنې لپاره مهم ګامونه ګڼل کېږي.

ماخذونه

ابن سينا، حسين بن عبدالله. (١٣٩٠). القانون في الطب. قاهره: دارالكتب العربيه.
 رازي، ابو بكر محمد بن زكريا. (١٣٨٢). الحاوي في الطب. تهران: داسلامي طب مؤسسه.

Ali, B. H., Blunden, G., Tanira, M. O., & Nemmar, A. (2008). Some phytochemical, pharmacological and toxicological properties of ginger (*Zingiber officinale* Roscoe): A review of recent research. *Food and Chemical Toxicology*, 46(2), 409–420.

Rahman, A., & Islam, M. (2019). Medicinal values of ginger (*Zingiber officinale*): A review. *Journal of Medicinal Plants*, 12(4), 45–52.

Singh, G., Kapoor, I. P. S., Singh, P., de Heluani, C. S., & Catalan, C. A. (2008). Chemistry, antioxidant and antimicrobial investigations on essential oil and oleoresins of *Zingiber officinale*. *Food and Chemical Toxicology*, 46(10), 3295–3302.

Black, C., Johnson, P., & Lee, H. (2020). Effects of ginger supplementation on joint pain in osteoarthritis: A meta-analysis. *Journal of Herbal Medicine*, 22, 100-110.

FAO. (2023). Ginger production statistics. Food and Agriculture Organization, Rome.

WHO. (2021). Herbal medicines: Safety and efficacy guidelines. World Health Organization.

د کتاب لیکوال: استاد جوهر جبران

Thank you for reading

Find more e-books and articles on Ketabton - your multilingual digital library.

www.ketabton.com

Ketabton - Pashto, Farsi, Arabic & English